

Sygn. akt I PK 172/16

POSTANOWIENIE

Dnia 16 marca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z powództwa P. C.
przeciwko P. Spółce Akcyjnej Oddział [...] B.
o odprawę rentową,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 16 marca 2017 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w P.
z dnia 15 grudnia 2015 r., sygn. akt V Pa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania**
- 2. zasądza od powoda na rzecz strony pozwanej kwotę 2700 zł
(dwa tysiące siedemset złotych) tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Powód P. C. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego w P. z 15 grudnia 2015 r.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie prawa materialnego: art. 8 k.p., przez jego niewłaściwe zastosowanie i efekcie błędne przyjęcie, że żądanie powoda, będącego stroną słabszą w konflikcie z pracodawcą, obejmujące wypłatę odprawy rentowej w kwocie 25.728,45 zł jest niezasadne z uwagi na jego sprzeczność z zasadami współżycia społecznego i niekorzystanie z ochrony prawnej, pomimo spełnienia pozostałych przesłanek wskazujących na obowiązek

wypłaty tej kwoty i w efekcie oddalenie powództwa jedynie na tej podstawie, podczas gdy powód w chwili zawarcia z pracodawcą narzuconych mu uzgodnień związanych z przystąpieniem przez niego do „Programu Dobrowolnych Odejść”, tj. w dniu 16 marca 2012 r. nie miał świadomości, że w wyniku choroby stanie się niezdolny do pracy i uzyska rentę z tego tytułu, zaś jego zachowanie nie nosi znamion wskazujących na chęć nadmiernego wzbogacenia, uznając bezpodstawnie fakt zachorowania jako korzystny z punktu widzenia jego interesów; art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w związku z art. 8 k.p., przez jego wadliwą wykładnię i w efekcie ocenę sytuacji powoda w odniesieniu do zachowania i interesów pozwanego w sposób jednostronny i dyskryminujący, z pominięciem w tym aspekcie istniejącej od kilku lat w orzecznictwie „zasady czystych rąk zgodnie z którą, pozwana nie może powoływać się na zasady współżycia społecznego jeżeli sama te zasady narusza, co w istocie w niniejszej sprawie miało miejsce, bowiem przy ocenie czy wykonywanie prawa nie narusza zasad współżycia społecznego, nie rozważono interesów dwóch stron, szczególnie przez pryzmat zasady, że klauzule generalne nie mogą unicestwiać skutków prawnych wynikających z bezwzględnie obowiązujących norm prawa a taką właśnie normę zawiera art. 84 k.p. zakazujący pracownikowi zrzeczenia się prawa do wynagrodzenia, a co za tym idzie przyjęcia przez pracodawcę (jako silniejszej strony) od pracownika takiego oświadczenia woli.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazując, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, a w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne.

W odpowiedzi na skargę strona pozwana – P. SA Oddział [...] B. w B. wniosła o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia jej do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie oraz – w obu przypadkach - o zasądzenie od powoda na swoją rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje

potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Gdy idzie o przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., to trzeba wskazać, że zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego oraz doktryny istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Przesłankę występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego należy w tym kontekście rozumieć zatem jako konieczność uzasadnienia, dlaczego rozpoznanie skargi kasacyjnej będzie służyło rozwojowi prawa. Podkreślić przy tym należy, że przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej nie może być powoływaniem okoliczności istotnych tylko w ocenie samej strony, ale muszą one ściśle nawiązywać do przesłanek określonych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. powinno zatem przybrać postać porównywalną z formułowaniem zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości, o którym stanowi na przykład art. 390 § 1 k.p.c. Chodzi więc o przedstawienie wyraźnych wątpliwości co do określonego przepisu (normy) lub zespołu przepisów (norm), albo szerzej i bardziej ogólnie – wątpliwości co do pewnego uregulowania prawnego (instytucji prawnej). Z przedstawionego przez wnoszącego skargę istotnego zagadnienia prawnego musi jednak wynikać, jaki jest konkretny problem prawny, na czym polegają istotne wątpliwości (na przykład interpretacyjne). Sformułowane zagadnienie winno odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego. Rolą Sądu Najwyższego, jako najwyższego organu sądowego w Rzeczypospolitej Polskiej, nie

jest bowiem działanie w interesie indywidualnym, lecz powszechnym, poprzez ochronę obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania i ujednolicanie praktyki stosowania prawa pozytywnego (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 4 lutego 2000 r., sygn. akt II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147, z dnia 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08, LEX nr 393883).

Sformułowane przez skarżącego pytanie nie można zakwalifikować jako istotnego zagadnienia prawnego. Nie jest bowiem możliwa wykładnia art. 8 k.p., która zawierałaby swoiste wytyczne, w jakich (kazuistycznych) sytuacjach sąd powszechny miałby uwzględnić albo nie uwzględnić zarzutu sprzeczności żądania pozwu z tym przepisem. Stosowanie art. 8 k.p. (podobnie jak art. 5 k.c.) pozostaje zatem w nierozłącznym związku z całokształtem okoliczności konkretnej sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2003 r., I PK 558/02, OSNP 2004 Nr 16, poz. 283). W oderwaniu od tych konkretnych okoliczności nie można formułować ogólnych dyrektyw co do stosowania tego przepisu (por. wyrok Sądu Najwyższego z 28 listopada 1967 r., I PR 415/67, OSPiKA 1968 Nr 10, poz. 210, z glosą Z. Ziemińskiego oraz uchwałę z 17 stycznia 1974 r., III PZP 34/73, OSNCP 1975 Nr 1, poz. 4; PiP 1978 nr 7, s. 161 z glosami S. Sołtysińskiego i Z. Ziemińskiego, a także wyroki z dnia 10 lutego 2012 r., II PK 144/11, LEX nr 1167470; z dnia 26 czerwca 2012 r., II PK 275/11, M.P.Pr. 2012 nr 11, s. 584-587).

Odnosząc się z kolei do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., należy zauważyć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu wynika ona zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107, z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109, z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494, z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNAPiUS 2003 nr 18, poz. 437, z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Jeżeli więc przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania miałyby być

okoliczność, że skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁴ § 1 w związku z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), skarżący powinien w uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta „oczywistość” i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia, koncentrując się na wykazaniu kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274).

W tej kwestii skarżący wskazuje, że „pozwany pracodawca, który powołał się na zasady współżycia społecznego, wskazuje że powód jako pracownik w skutek wcześniejszego rozwiązania stosunku pracy otrzymał kwotę prawie 200.000 zł. Bezsporne jest także że pozwany zaoszczędził wskutek wcześniejszego rozwiązania stosunku pracy prawie 10 razy więcej, bowiem do czasu odejścia powoda na emeryturę musiałby wypłacić powodowi wynagrodzenie w wysokości około 1.500.000 zł. Poza tym pozwany pracodawca jest jednym z największych zakładów w Polsce, a z faktów notoryjnych wynika, że zyski pozwanego sięgają miliardów złotych. Ponadto bezsporne jest, iż powód po przystąpieniu do PDO, stał się 7 miesięcy po rozwiązaniu umowy o pracę niezdolny do pracy. Powstaje pytanie retoryczne - czy powód który po rozwiązaniu umowy o pracę w ramach PDO wskutek niezdolności do pracy której nie mógł przewidzieć i nie może wykonywać pracy w innym zakładzie pracy i dalej zarobkować na podobnym poziomie jak u pozwanego, powinien zostać pozbawiony odprawy rentowej, która ma pomóc powodowi w przystosowaniu się do nowej rzeczywistości, która jak wynika z doświadczenia życiowego jest znacząco trudniejsza u osoby niezdolnej do pracy (a więc cierpiącej na schorzenia) i wymagającej leczenia i kosztów z tym związanych”. Taka wypowiedź nie uzasadnia tezy o kwalifikowanym naruszeniu art. 8 k.p. Istotnie, zrzeczenie się odprawy emerytalno-rentowej należy postrzegać przez pryzmat art. 84 k.p. Zgodnie z nim, pracownik nie może zrzec się prawa do wynagrodzenia ani przenieść tego prawa na inną osobę. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się szerokie rozumienie przedmiotu ochrony w przepisach Rozdziału II Działu Trzeciego Kodeksu pracy. Chodzi przy tym nie tyle o rozszerzanie pojęcia wynagrodzenia za pracę, a o traktowanie na tym gruncie

niektórych świadczeń, jak wynagrodzenia za pracę. Takie stanowisko zajął Sąd Najwyższy w odniesieniu do ekwiwalentu pieniężnego za niewykorzystany urlop wypoczynkowy, odpraw: emerytalnej i z tytułu rozwiązania stosunku pracy z przyczyn nie dotyczących pracowników, czy nagrody jubileuszowej, jeżeli nie ma ona charakteru premii (por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z 11 czerwca 1980 r., I PR 43/80, OSNCP 1980 nr 12, poz. 248; z 14 listopada 1996 r., I PKN 3/96, OSNAPIUS 1997 nr 11, poz. 193; z 17 lutego 2004 r., I PK 217/03, OSNP 2004 nr 24, poz. 419, czy z 17 lutego 2005 r., II PK 235/04, OSNP 2005 nr 18, poz. 286). Niemniej jednak, gdy istnieją podstawy do przyjęcia – w oparciu o art. 58 k.c. – nieważności porozumienia stron stosunku pracy o zrzeczeniu się przez pracownika prawa do świadczenia podlegającego ochronie na podstawie art. 84 k.p., to żądanie zapłaty tego świadczenia może podlegać ocenie w świetle art. 8 k.p. (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego w wyroku z dnia 16 października 2009 r., I PK 89/09, OSNP 2011 nr 11-12, poz. 147; z dnia 15 listopada 2006 r., I BP 12/06, OSNP 2008 nr 1-2, poz. 3; OSP 2009 nr 2, poz. 14; z dnia 3 grudnia 1981 r., I PRN 106/81, OSPiKA 1983 nr 10, poz. 212; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2000 r., I PKN 313/00, OSNAPIUS 2002 nr 1, poz. 17; OSP 2002 nr 7-8, poz. 94). Ocena, czy w konkretnym przypadku ma zastosowanie norma art. 8 k.p., mieści się w granicach swobodnego uznania sędziowskiego. Sfera ta w ramach postępowania kasacyjnego może podlegać kontroli tylko w przypadku szczególnie rażącego i oczywistego naruszenia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 lipca 1970 r., III PRN 39/70, OSNCP 1971 Nr 3, poz. 53; PiP 1972 nr 10, s. 170, z glosą K. Piaseckiego; z 15 września 1999 r., III CKN 339/98, OSNC 2000 Nr 3, poz. 58; OSP 2000 Nr 4, poz. 66, z glosą A. Szpunara; z 4 lipca 2002 r., I CKN 837/00, LexPolonica nr 376352 oraz z 30 października 2003 r., IV CK 151/02, LexPolonica nr 1630441). Przywołane przez skarżącego argumenty zarzutu tego nie potwierdzają, zważywszy na to, że pracodawca w zamian za świadczenia gwarantowane ustawowo (odprawa z art. 8 ustawy o **szczególnych zasadach rozwiązywania** z pracownikami stosunków pracy z przyczyn nie dotyczących pracowników; jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1474; i odprawa emerytalno-rentowa) zagwarantował mu świadczenie znacznie przekraczające oba te świadczenia łącznie – w ramach programu dobrowolnych odejść (który to program

nie obejmował pracowników przechodzących na rentę) Innymi słowy, przejście na rentę i związane z tym prawo do odprawy rentowej wykluczało możliwość przystąpienia do programu dobrowolnych odejść i uzyskania z tego tytułu odprawy wynikającej z tego aktu.

Skarżący nie zdołał zatem wykazać, że zachodzi potrzeba rozpoznania jego skargi przez Sąd Najwyższy, wobec czego z mocy art. 398⁹ k.p.c., należało postanowić jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto po myśli art. 98 k.p.c. w związku z § 9 ust. 1 pkt 2 w związku z § 2 pkt 5 w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804).